

Afsluttende rapport for projektområde 8507 Klimaindsats på kulstofrige landbrugsjorde

Projektets formål

Projektets formål er at sænke drivhusgasudledningen fra kulstofrige lavbundsjorde. Der skal etableres samarbejdsplatforme med landmænd og lokale interessenter. Der skabes Living Labs, som identificerer behov/muligheder, afprøver løsninger, evaluerer og validerer resultater og implementerer foranstaltninger. Projekterne er afhængige af frivillighed og interesse hos lodsejere. Facilitatorrollen udvikles igennem projektet.

Arbejdsforløbet gennem 2022

I projektforsløbet er der udarbejdet en logbog. Nedenfor ses udtræk herfra.

Januar 22 Der tages kontakt med Herning kommune og aftales at vi arbejder sammen om at finde et lavbundsprojekt. De vil gerne bakke op om vores projekt for at styrke samarbejdet og få hjælp til deres arbejde. Villy Juul Larsen, politisk sekretær for Herning-Ikast landboforening inddrages i arbejdet for at få det politiske bagland i spil.

Møde med kommunens medarbejdere. Vi har selv fire forslag med til mulige områder og kommunen har screenet potentielle områder. Vi introduceres til deres værktøj og kan bidrage positiv i udvælgelseskriterier.

Et område ved Green Bæk udpeges som et mindre område, hvor der er lavbund og potentiale for et projekt med en positiv lodsejer. Vi aftaler i første omgang at invitere til et gummistøvlemøde, hvor vi mødes på arealerne og går rundt og fortæller om muligheder. I alt 5 lodsejere. Derudover aftales det at se på flere områder.

Februar 22 Lodsejerne ved Green Bæk kontaktes pr. telefon. Det viser sig at flere lodsejere er meget negative overfor et projekt, da de dyrker arealerne som omdrift, bl.a. med kartofler og siger at arealerne er meget dyrkningssikre. Desuden har to lodsejere taget teksturprøver derude og fortæller at der ikke er tørv. Der har heller aldrig været gravet tørv i området. De kritiske lodsejere ønsker ikke jordfordeling som alternativ, da deres nuværende areal ligger optimalt for driften. De har ingen dyr, som kan afgræsse et kommende lavbundsprojekt.

Vi aftaler i fællesskab med kommunen at lægge projektet i skuffen pga. for stor lodsejermodstand til et frivilligt projekt.

Vandløbslaugsmøde i Herning, hvor emnet om lavbund berøres, men ikke umiddelbar indmelding af nye områder fra interesserede lodsejere. Flere af vandløbslaugene udtrykker dog interesse for at høre mere om emnet: Klima-Lavbundsprojekter - eventuelt ved mindre møder med de enkelte vandløbslaug.

Marts 22 Der aftales med Herning kommune, at vi ser på et nyt område i den sydlige del af kommunen. Vi overvejer at indkalde til lodsejermøde sammen med kommunen – til et stort møde i forsamlingshuset. Kommunen lover at lave lodsejerliste. Vi vil vente til største del af forårsmarkarbejdet er overstået.

Der indsendes oplysninger på økologisk landmand til SEGES som case-ejendom.

April 22 Kommunen rykkes flere gange for lodsejerliste til det nye projektområde, men det viser sig at kommunen efterfølgende har besluttet sig for at arbejde med mindre projekter for at få noget erfaring.

Villy Juul Larsen og jeg beslutter os for at arbejde videre med projekt i Ikast-Brande kommune for at få styrket samarbejdet med dem. Vi tager fat i et lavbundsprojekt i Ulkær Mose. Dette er et stort område med ca. 1000 ha og 100 lodsejere. Vi beslutter derfor at tage et mindre møde med en flok lodsejere, som ligger i den nedre/centrale område, da vi mener de bør udgøre en central rolle for et projekt. Hvis der her loddet en positiv stemning, kan der indkaldes til stormøde med alle lodsejere. Vi indkalder 4 lodsejere pr. telefon. Desuden vil en repræsentant for landboforeningen gerne deltage – han har også en lille parcel i området.

Lodsejermøde d. 26. april, hvor der kommer syv lodsejere, da mødet har rygtedes. En større lodsejer har meldt fra. Vi går en tur i området, kikker på kort, drikker medbragt kaffe og wienerbrød og snakker mulighederne igennem. Vi gør meget ud af at understrege at det er frivilligt, men repræsentanten fra landboforeningen forklarer også om det politiske ansvar, som vi har for at levere på klimaindsatsen. Der er bekymring for hvor vådt det bliver i forhold til afgræsning og ejendomme. En lodsejer har lavet kontrakt om solcellepark på 90 ha og afventer om det godkendes. Der er også planer om vindmøllepark i området. Ingen melder helt klart til eller fra, men alle synes, at det er en god ide at indkalde til større møder, så alle deres naboer også hører om potentialet.

Vi arrangerer møde med Ikast-Brande kommune og Naturstyrelsen for at planlægge videre forløb. Mødet fastsættes til juni måned.

Juni 2022 Møde med Herning kommune med deltagelse af undertegnede og Villy Juul Larsen samt medarbejdere og afdelingsleder for Natur og Grønne områder. Vi diskuterer igen mulighederne for samarbejdet. Der er forståelse for at landbruget/landboforeninger spiller en vigtig rolle, når der afholdes lodsejermøder og screenes for projekter. Kommunen har øget fokus på området via DK2020. Det er tydeligt at der mangler ressourcer til opgaven. Naturstyrelsen nævnes som en mulighed for at løfte opgaven. Kommunen vil sende tre forslag til os, hvor vi bedes vurdere på lodsejerne og se på mulighederne. (Vi vender tilbage med prioritering på baggrund af kort over lodsejere og dialog med planteavlskonsulenter, men kommunen har ikke ressourcer til at følge op, så status i november 2022 er at der ikke er sket mere).

Møde vedrørende Ulkær Mose med Ikast-brande kommune, Naturstyrelsen (NST), Villy Juul Larsen og undertegnede. NST vil gerne tage projektet. Vi aftaler et stort lodsejermøde, hvor alle tre parter står som indkalder. NST laver udspil til møde i slutningen af september. SAGRO siger at vi gerne deltager i ejendomsmæssige forundersøgelser, men NST er i gang med at lave en rammeaftale som pt. er uklar om hvilke muligheder det giver for at inddrage andre parter. Andre mulige områder vendes også til mødet.

September 2022 Lodsejermøde vedrørende Ulkær Mose. Ca. 100 lodsejere er inviteret og 70 møder op til møde i Bording forsamlingshus. Der bydes velkommen af NST, kommune og landboforening. Dagsordenen følges og der er kun få afklarende spørgsmål. Efter kaffen åbnes op for debatten. Første mand i diskussionen har forberedt et længere indlæg med flere siders notater. Han kommenterer meget på ordningen, manglende tørv, dårlig kompensation, dyrt for samfundet, metanudslip. Generelt ikke så mange spørgsmål, men mere kommentarer og ønske om at projektet ikke realiseres. Dette afføder en negativ stemning, hvor de positive lodsejere nok ikke ønsker at melde ud. Repræsentanter fra landboforeningen melder ind med det politiske budskab og forpligtelser samt en snak om alternativet til ikke at levere på udtagningsprojekter. Det viser sig i løbet af mødet at der har været usikkerhed om hvordan jordfordeling fungerer og hvilken jordpris det medfører – dette afklares fint af Jordfordelingskontoret. Reelt var der kun 2-3 lodsejere som udtalte sig og de havde negative holdninger og mente at landbruget ikke skal finde sig i

nye krav, men de positive meldte ikke ud. Vindmølleparken nævnes, men er ikke en showstopper. Solcellepark nævnes ikke.

Efter længere diskussion konkluderer ordstyrer at der igangsættes en forundersøgelse for at se om et projekt kan realiseres. Evt. skal området gøres mindre. Ingen protesterer over konklusionen.

Oktober 2022 Vi orienteres af NST om at de har udsendt orienteringsbrev til alle lodsejere og fortsatte projekt. Projektets forundersøgelser forventes at starte i december/januar.

November 2022 Møde i Landbrugsrådet, Herning kommune med deltagelse af folkevalgte, landboforening, Villy Juul Larsen og undertegnede. Snak om udtagning af jorde, bl.a. i forbindelse med DK2020. Jeg påpeger mangel på ressourcer, da de projekter, som vi har forsøgt at sætte i søen igennem hele året, strander i kommunen pga. manglende tid. Ligeledes nævnes NST som en mulighed til at køre de store projekter.

Vi bliver orienteret af NST at de har modtaget nogle mails fra lodsejere ved projekt Ulkær Mose, som ikke ønsker at deltage i en forundersøgelse eller have besøg. De fleste er små lodsejere, men også en større lodsejer, som har en vigtig placering. Vi planlægger at kontakte denne lodsejer i håb om at det er usikkerhed, uvidenhed eller andet som har spillet ind, da lodsejeren ikke deltog i lodsejermødet og derfor ikke har fået den tilstrækkelige viden.

Erfaringer

- Det er helt essentielt, at der afsættes ressourcer hos de kommuner, som arbejder med udtagning af lavbundslande
- Samarbejde og dialog er vigtig og kan sætte projekter i gang
- God erfaring med at invitation og velkomst til lodsejermøder udarbejdes i fælles regi mellem kommuner, stat og landboforening.
- Vigtigt at landboforeningen viser flaget i debatten og fortæller om de politiske forpligtelser landbruget har og hvilket alternativ, der kan opstå, hvis landbruget ikke leverer på udtagning.
- Indholdet og formen i de store lodsejermøder er vigtig, så lodsejerne forstår processen, tilskudsmuligheder, jordfordeling og at det er frivilligt. Indlederne skal kunne forklare det klart og tydeligt. Hvis det hele er for usikkert, bliver lodsejere utrygge.
- Vigtigt at der til lodsejermøder bliver sagt at projekts størrelse og placering ikke er endelig, men kan ændres undervejs afhængig af lodsejernes ønsker.
- Til mødet ved Ulkær mose skulle alle folk op at stå for at få kaffe, hvilket gav dynamik og mulighed for at tale med andre. Der var udlagt kort af NST, som de kunne se på men de blev ikke introduceret og gav ikke så megen værdi, som de kunne, da ideen er god.
- I introen til lodsejermødet burde der måske have været lagt mere vægt på det politiske fra landbrugets side – dette kunne måske afværge de negative toner.
- Det kan diskuteres om det er en god ide at holde et mindre møde inden det store møde, da rygterne havde bredt sig og nogle måske følte sig udenfor.
- Det skal overvejes om der ved næste projektområde, skal nedsættes en lodsejerudvalg, som kan holde kontakten mellem NST/kommune og lodsejere. Som repræsentanter der varetager de andres interesser og er helt opdateret hele tiden. De kan også bruges til at tage dialog med andre lodsejere. Evt. kan også lokale repræsentanter fra landboforeninger sidde i lodsejerudvalget. Især vigtig i store projekter med mange lodsejere.
- Det skal overvejes om vi kan forberede lodsejerne bedre inden selve lodsejermødet

- Et problem, når der presses på med negative kommentarer ved lodsejermøde lige fra start af spørgerunden.
- Det er sværere at få en dialog i gang på store lodsejermøder end på de små, hvor lodsejerne kender hinanden bedre.
- Screening for udtagningsprojekter er vigtig. Her kan der vurderes på jordtype, dyrkningen, husdyrbrugstyper, lodsejeres aldre og kendskab, men lodsejerstemning er svær at kende inden processen startes op og er alt afgørende for succes.
- Udfordringen med uafklarede forhold omkring §3 natur fylder.
- Barrierer som solcelleparker og måske vindmøller kan blive en udfordring for at nå i mål med udtagningskravet.

Konklusion

Dette projekt har vist at der er et potentiale for at styrke samarbejdet mellem kommuner, Naturstyrelsen og landbrugsorganisationer/landbrugscentre og at det kan være med til at få flere projekter sat i gang.

Lodsejerne lytter til de folkevalgte og ansatte fra deres egne organisationer på anden vis end folk fra det offentlige. Dette faktum kan udnyttes i et styrket samarbejde om projekter, især ved igangsætning, men der bør også indtænkes en plan for hvordan samarbejdet kan gavne processen under forundersøgelser og implementeringen, hvor kommunen eller Naturstyrelsen ofte selv arbejder alene videre.

d. 28. november 2022

Karen V. Thomasen

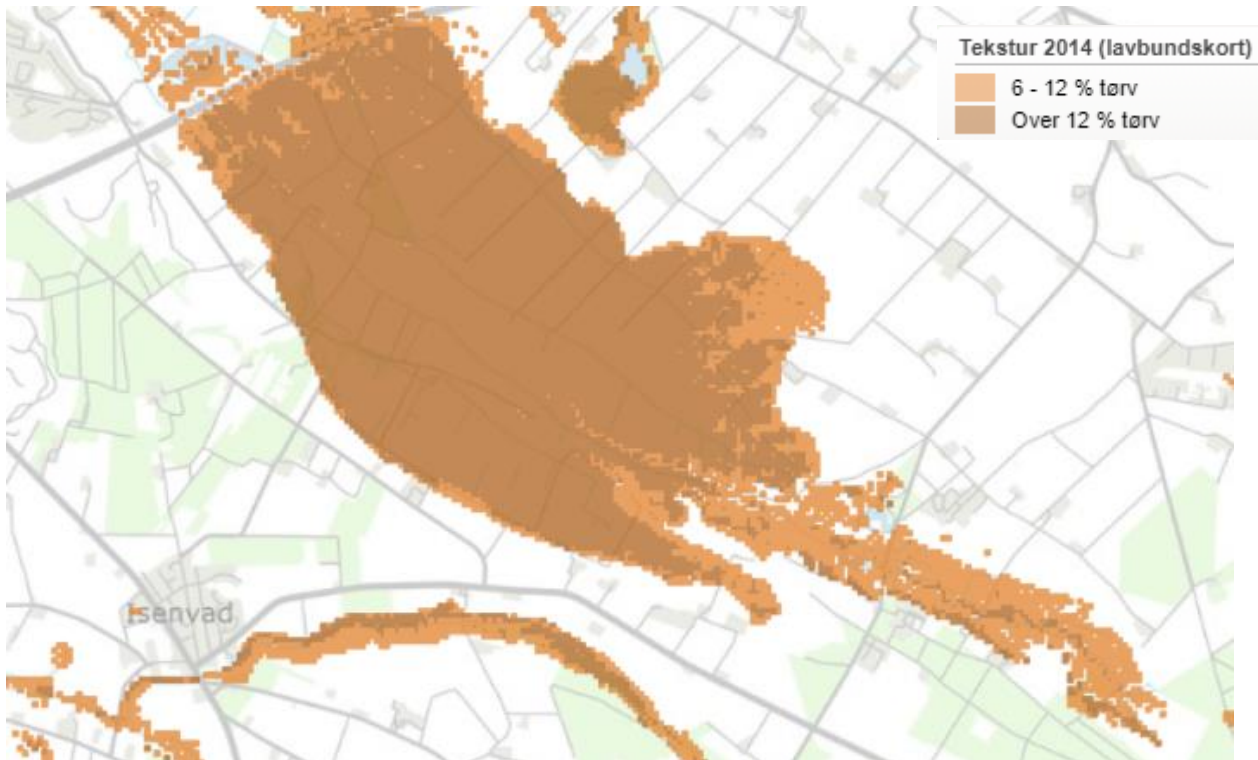
Oplands- og miljøkonsulent

Bilag

Bilag 1

Kort over Ulkær Mose, som er dækket af udpegning af tørvejord (det farvede område)

Luftfoto af området

Bilag 2

Invitation til første møde med få lodsejere i april måned.

Møde omkring evt vådområdeprojekt ved Ulkær Mose

Karen V. Thomsen

Til [redacted]
Cc [redacted]

Villy Juul Larsen

Svar Svar til alle Videresend

ma 11-04-2022 13:02

Hej alle

Nu har jeg talt med alle for at arrangere et møde. På mødet skal vi drøfte muligheder/begrænsninger ved et evt. vådområdeprojekt ved Ulkær Mose. Ordningen er fuldstændig frivillig, så I skal se det som et tilbud. Formålet med lavbundsprojekter er at stoppe nedbrydningen af organiske jorde og dermed stoppe CO2 udledningen. Derudover er der en effekt på N og evt. P samt en positiv effekt på biodiversitet.

Jeg har aftalt med [redacted] at vi mødes på hans gårdsplads, [redacted] Bording. Herfra går/kører vi ned i området. Mødet bliver mandag d. 25. april kl. 13 og tager ca. 1½ time.

Jeg har indtil videre kun inviteret 4 lodsejere, som bor eller dyrker jord centralt i området for at vejle jeres interesse. Hvis I synes, at det er interessant skal vi have et større møde, hvor alle lodsejere inviteres med.

Lodsejerne er [redacted] Hvis I synes, at der mangler en central person, må I gerne invitere andre med.

Derudover deltager [redacted] fra Herning-Ikast Landboforening og Villy Juul Larsen.

Ring gerne hvis du bliver forhindret og ellers vil jeg glæde mig til at se Jer alle.

Med venlig hilsen

Karen V. Thomsen
Miljørådgiver

Mail kvt@sagro.dk | Direkte tlf. [96 29 69 32](tel:96296932) | Mobil [+45 40 11 65 50](tel:+4540116550)

Nupark 47 | 7500 Holstebro
Tlf. 70 21 20 40 | info@sagro.dk | sagro.dk

Søhøjlandet
J.nr. 22/19427-7
Ref. annej
22-08-2022

Invitation til informationsmøde for lodsejere i Ulkær Mose

Kære Lodsejer i Ulkær Mose

Naturstyrelsen Søhøjlandet, Ikast-Brande Kommune, Herning-Ikast Landboforening og Familielandbruget VEST-Jylland vil hermed gerne invitere dig til informationsmøde om et muligt klima-lavbundsprojekt i området ved Ulkær Mose.

Mødet afholdes torsdag den 22. september 2022 kl. 19-21,
Sted: Store Sal i Bording Forsamlingshus, Jens Christensens Plads 10, 7441 Bording.

Tilmelding er nødvendig, se mere sidst i brevet.

Indhold på mødet

På mødet vil Naturstyrelsen fortælle om baggrunden for klima-lavbundsordningen og om mulighederne for at igangsætte en forundersøgelse. En forundersøgelse skal afklare mulighederne for at gennemføre et klima-lavbundsprojekt i Ulkær Mose.

Formålet med en forundersøgelse, er at belyse de tekniske, biologiske og ejendomsrelaterede forhold. Dermed skabes der klarhed over mulighederne og grundlag for vurdering af, om et klima-lavbundsprojekt vil kunne gennemføres i Ulkær Mose. Resultatet af en forundersøgelse vil munde ud i et konkret projektforslag, og der er derfor endnu ingen skitser til konkrete projektforslag, som vi kan vise jer.

Der er endnu ikke taget beslutning om, at et projekt rent faktisk skal gennemføres i Ulkær Mose.

Gennemførelse af et eventuelt klima-lavbundsprojekt er baseret på frivillig deltagelse fra lodsejerne. Et muligt projekt kan gennemføres ved hjælp af jordfordeling, køb af erstatningsjord, salg/køb af projektjord eller ved at lodsejeren modtager økonomisk kompensation for permanent udtagning. Dette vil der også blive fortalt mere om på informationsmødet.

Praktisk information om mødet

Vi forventer at mødet varer 1-2 timer, hvor vi vil præsentere formålet med projektet og give et overblik over, hvad der vil ske i en forundersøgelse. Der vil også være lejlighed til at udveksle ideer og informationer, ligesom der vil være mulighed for at stille opklarende spørgsmål. Naturstyrelsen er vært ved kaffe/te og kage.

Hvis du har kort over eventuelle drænelinger på dine arealer i Ulkær Mose, vil vi meget gerne inddrage denne viden i en forundersøgelse. Du er velkommen til at medbringe dem til mødet.

Af hensyn til planlægningen af mødet er det nødvendigt med tilmelding.

Tilmelding skal ske senest torsdag den 15. september til Anne Jensen, Naturstyrelsen på e-mail annej@nst.dk eller telefon 93 58 65 64, oplys navn og adresse (maks. 2 deltagere pr. ejendom) og gerne e-mail og tlf. nr.

Tid: Torsdag den 22. september 2022 kl. 19-21

Sted: Store Sal i Bording Forsamlingshus, Jens Christensens Plads 10, 7441 Bording

Har du spørgsmål til mødet er du velkommen til at kontakte Anne Jensen, Naturstyrelsen på ovenstående kontaktinformationer.

Med venlig hilsen

Søren Hald

Kasper Pauli
Pedersen

Sven Agergaard

Martin Alstrup

Skovrider
Naturstyrelsen
Søhøjlandet

Formand for
Klima-, Natur- og
Bæredygtighedsudvalg
et Ikast-Brande
Kommune

Formand Herning-
Ikast Landboforening

Næstformand for
Familielandbruget,
VEST-Jylland

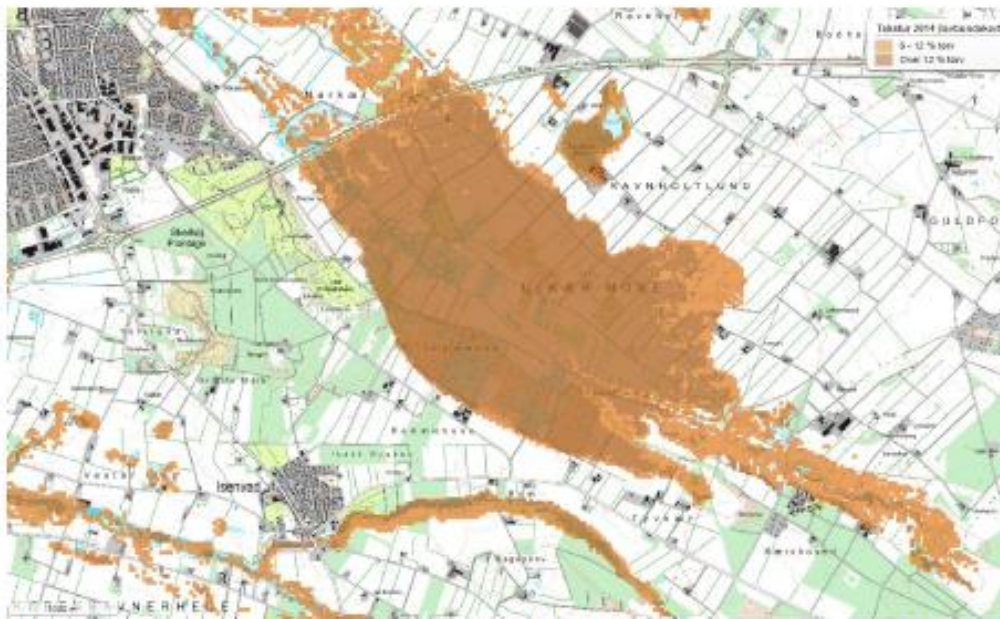
Kort baggrund om klima-lavbundsordningen

Formålet med klima-lavbundsprojekter er overordnet at opnå en reduktion af udledningen af CO₂ fra lavbundsjorder. Det er politisk vedtaget at Danmarks samlede udledning af skadelige drivhusgasser skal reduceres med 70 procent frem mod 2030. Udtagning af lavbundsjorder fra landbrugsdrift kan udgøre et væsentligt bidrag til dette.

Et klima-lavbundsprojekt går overordnet ud på at vådgøre tørveholdig lavbundsjord, når jorden bliver våd igen tilbageholdes CO₂. I de lavbunds- eller moseområder, der på

nuværende tidspunkt er drænet, bliver der frigivet CO₂ fra jorden. Det er formålet med et klima-lavbundsprojekt at nedbringe denne udledning.

Informationsmødet er for alle lodsejere, der vil kunne blive berørt af projektet. På mødet vil der blive orienteret om processen og rammerne i et muligt projekt samt hvilke kompensationsmuligheder, der er for dig som lodsejer, herunder jordfordeling.

Figur 1: Kortudsnit for Ulkær Mose der viser tørvejord i området. ©Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering, MST.

Oplysning om Naturstyrelsens behandling af dine personoplysninger

Dine personoplysninger anvendes alene i den sag, som dette brev omhandler. Vi videregiver alene dine oplysninger, hvis du har en sag her i styrelsen og videregivelse er nødvendig for din sag. Du kan anmode om indsigt i de oplysninger, der behandles i forbindelse med sagen. Du har efter anmodning krav på at få berigtiget oplysninger, der viser sig urigtige eller vildledende, ligesom du kan anmode om at få begrænset behandling og gøre indsigelse mod behandling af dine oplysninger.

Naturstyrelsen er dataansvarlig for dine afgivne oplysninger. Naturstyrelsen har hovedkontor på Førstballevej 2, 7163 Randbøl, CVR 33157274. Du kan kontakte Naturstyrelsen på nst@nst.dk og telefon 72 54 30 00. Aktindsigt: Der kan blive givet aktindsigt efter miljøoplysningsloven og offentlighedsloven. Oplysningerne opbevares efter statens arkivregler dvs. normalt 5 år, medmindre andre forhold gør sig gældende fx en længerevarende retssag. Du kan endvidere kontakte vores databeskyttelsesrådgiver, DPO@nst.dk og telefon 93 59 70 11 og få oplyst dine rettigheder. Du har mulighed for at klage til Datatilsynet, Borgergade 28, 5, 1300 København K, tlf. 33193200, dt@datatilsynet.dk over vores behandling af dine persondata.

Bilag 4

Dagsorden til lodsejermøde oktober 2022

Kl. 19.00 – 19.05	Velkomst ved Søren Hald, Naturstyrelsen Søhøjlandet
Kl. 19.05 – 19.10	Indledning ved Kasper Pauli Pedersen, Formand for Klima-, Natur- og Bæredygtighedsudvalget Ikast-Brande Kommune
Kl. 19.10 - 19.15	Indledning ved Sven Agergaard, Herning-Ikast Landboforening & Martin Alstrup, Familielandbruget VEST-Jylland
Kl. 19.15 – 19.30	Orientering om Klima-lavbundsordningen og baggrund for klima-lavbundsprojekt ved Anne Jensen, Naturstyrelsen
Kl. 19.30 –19.50	Indhold og formål med den tekniske, biologiske og ejendomsræssige forundersøgelse ved Anne Jensen, Naturstyrelsen
Kl. 19.50 – 20.00	Kort orientering om kompensationsmuligheder ved Karen Thomassen, SAGRO
Kl. 20.00 – 20.10	Kort orientering om proces for jordfordeling ved Kathrine Pinholt, Landbrugsstyrelsen
Kl. 20.10 – 20.30	Kaffe og kage
Kl. 20.30 – 20.50	Spørgsmål og tidsplan for det videre forløb
Kl. 20.50 – 21.00	Afrunding og tak for i dag, ved Søren Hald, NST

|